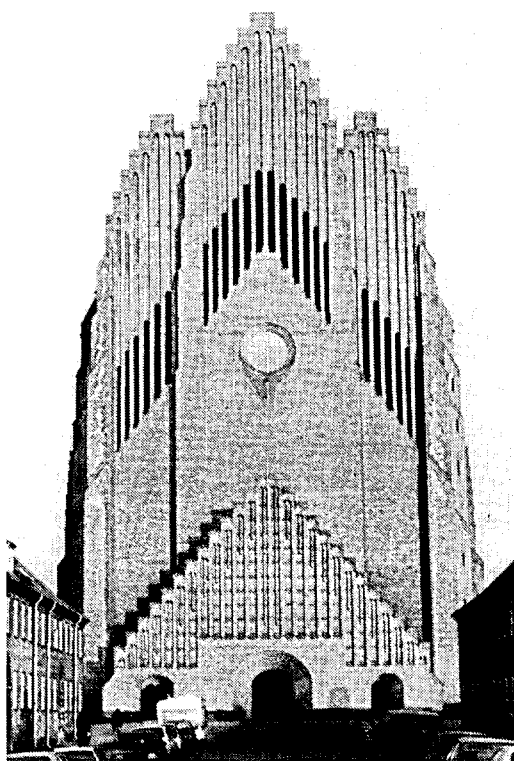

Grundtvigskirken – et bjerg i Østgrønland

Af A. K. Higgins

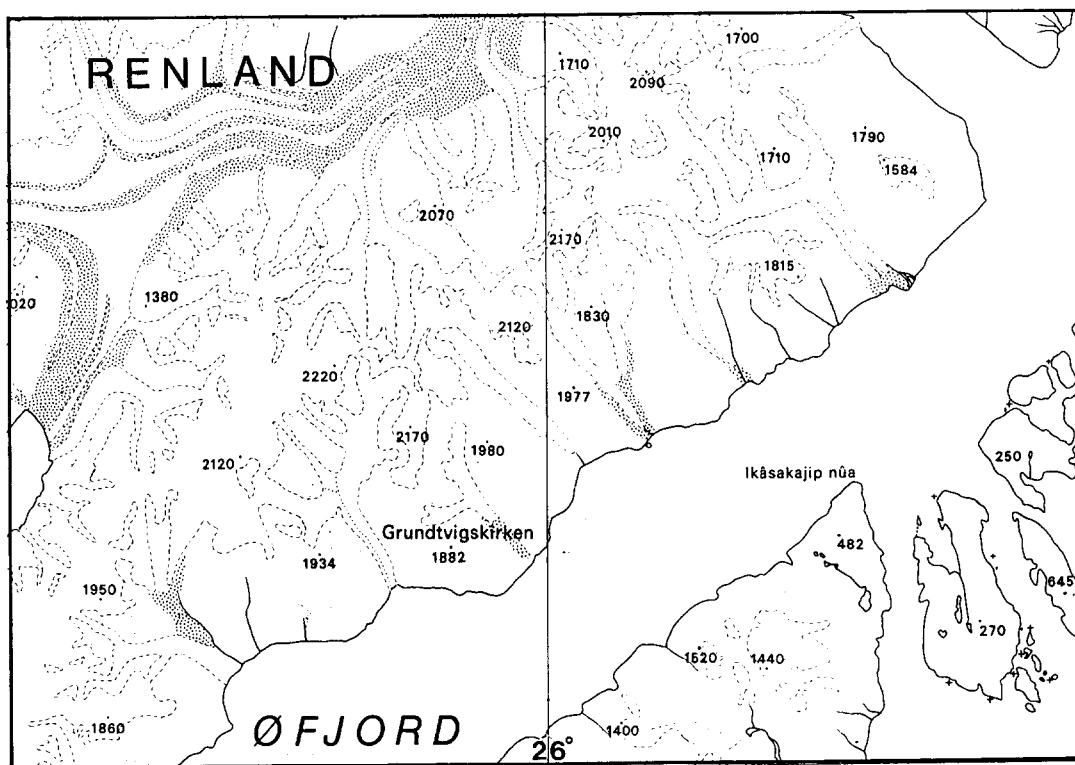
Grundtvigskirken på Bispebjerg, nordvestlige København, er Danmarks største moderne kirke. Den blev bygget i to etaper: tårnet blev bygget 1921–27, mens hovedbygningen først blev færdig i 1940. Byggestilen er inspireret af den gamle landsbykirkegotik, og kirkens kendetegn er dens karakteristiske tredelte tårn.

Treårsekspeditionen til Christian d. X's Land 1931–34 ledet af Lauge Koch var en af de største og mest omfattende ekspeditioner til Østgrønland indtil da. En stor stab af videnskabsmænd udførte geologiske, zoologiske, botaniske, arkæologiske og hydrografiske undersøgelser i området 70°–77°N, mens topografiske opmålinger blev lavet af en gruppe fra Geodætisk Institut. Ekspeditionen havde to skibe til rådighed, »Gustav Holm« og »Godthåb«, og desuden låntes to vandflyvemaskiner af marinen til flyfotografering og rekognosceringsarbejde. Ekspeditionsarbejdet dækkede mange hidtil uudforskede områder, og gav blandt andet anledning til mere end 500 nye stednavne, dels for større områder, dels for små lokaliteter. Blandt disse

*Grundtvigskirken på Bispebjerg, nordvestlige København.
Billedet taget af forfatteren.*

fik et markant bjerg i Renland ved munden af Øfjord i Scoresby Sund fjordkomplekset navnet Grundtvigskirken. I bogen om Treårsekspeditionen

Udsnit af Geodætisk Instituts kortblad 71 Ø. 2, Stauning Alper, med nuværende placering af Grundtvigskirken (pkt. 1882). Punkt 1977 ligger umiddelbart øst for 26°V. Reproduceret med tilladelse A. 495/79 af Geodætisk Institut.

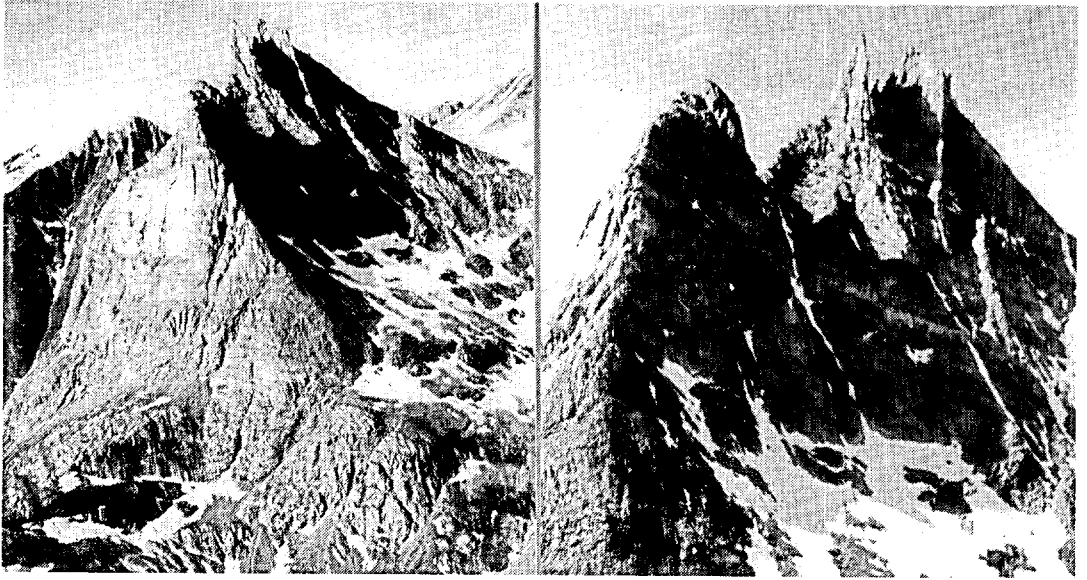
redigeret af G. Thorson og udgivet i 1937 er bjerget Grundtvigskirken afbilledet og beskrevet som Øfjordens var-tegn.

Mange bjerge i Grønland er navngivet efter deres lighed med kirker eller kirketårne. I Østgrønland alene findes bl. a. Kirken, Kirkespiret, Klosterbjerge, Dombjerg, Domkirken, Katedralen og Grundtvigskirken. Kun bjerget Grundtvigskirken har imidlertid fået sit navn efter en bestemt kirke.

På Geodætisk Instituts 1:250000 kort over Renland området (71 Ø. 2, Stauning Alper) udgivet i 1972 står navnet Grundtvigskirken ved et markant bjerg, men 4 km sydvest for den – efter min tolkning – rigtige placering. Denne

eventuelle fejlplacering skyldes formentlig de relativt dårlige kort der eksisterede under Treårsekspeditionen. Scoresby Sund fjordkomplekset blev først kortlagt i sin indre del under C. Ryders ekspedition 1891–92, og det første 1:1 million kort fra Treårsekspeditionen arbejde, som udkom i 1931, er i dets sydlige del baseret på Ryders udtegnings. I 1932 udgaven af samme kortblad inkluderedes forbedringer efter Lauge Kochs flyvninger i 1932, men kortet var stadig ret primitivt.

Stednavneudvalget for Grønland blev nedsat i 1933 med ansvar for godkendelse af alle nye stednavne i Grønland, samt godkendelse af alle gamle navne, som hidtil havde været brugt. Navne

To billeder af pkt. 1882, som nu bærer navnet Grundtvigskirken. Begge billeder fra Lauge Kochs flybilledsamling, Geologisk Museum.

blev kun godkendt i deres grønlandske eller danske former, og dobbeltnavngivning samt inkonsekvente navne blev også behandlet. Udvalget blev overflyttet til hjemmestyrets regie d. 1. jan. 1984. Det Grønlandske Navnekontor ved Geodætisk Institut står for registrering samt placering af Grønlands stednavne, og har altid haft nær forbindelse med stednavneudvalgets arbejde, idet Geodætisk Institut indtil 1984 altid var repræsenteret i udvalget.

Navnet Grundtvigskirken blev godkendt på stednavneudvalgets 15. møde den 10. januar 1936 på forslag af dr. R. Spärck der har betegnet beliggenheden således: halvøen på Renlands sydkyst umiddelbart vest for 26° vestlig længde. I det Grønlandske Navnekontors arkiv kan man endvidere se i et notat, at beliggenheden ikke kunne stedfæstes før det endelige kort forelå. Bjergets posi-

tion findes først i arkivet markeret på en forstørrelse af Geodætisk Instituts kortblad 1:1 million fra 1932. Positionen blev efterhånden overført til bedre kort, der dog manglede præcision bedømt efter nutidens normer. De første detailkort af Scoresby Sund regionens indre del var Geodætisk Instituts 1:250000 kortblade, hvoraf Stauning Alper kortbladet blev udgivet i 1972. Her findes navnet Grundtvigskirken på et markant bjerg, 1882 m højt og 2 km vest for 26° vestlig længde. Et andet markant bjerg 1977 m højt, som bedre fortjener navnet, ligger små 800 m øst for 26° vestlig længde.

At navnet Grundtvigskirken sandsynligvis er fejlplaceret på kortet, blev jeg samt andre klar over i løbet af Grønlands Geologiske Undersøgelser (GGUs) ekspeditioner til Scoresby Sund området i 1968–72. Ekspeditionens

medlemmer sejlede med skibe i fjordene og gennemkrydsede området med helikoptere. I 1975 da GGU begyndte at udgive geologiske kort over Scoresby Sund området, foreslog GGU at ændre positionen af navnet; det blev dog afslået af Geodætisk Institut af den ikke urimelige grund, at placeringen var i overensstemmelse med den oprindelige beskrivelse, og at man ikke kunne udelukke, at pkt. 1882 kunne ligne Grundtvigskirken ved betragtning fra den rigtige vinkel. For nylig kom der en stor samling sort/hvide flybilleder til Danmark, optaget i halvtredserne under Lauge Kochs sidste ekspeditioner til Østgrønland. Disse billeder, samt andet videnskabeligt materiale, der stammer fra Lauge Kochs ekspeditioner er kommet »hjem« til Danmark med hjælp fra professor John Haller, som var deltager i mange af Lauge Kochs ekspeditioner. Billederne har hovedsagelig geologiske motiver og opbevares i Geologisk Museums arkiver. Blandt optagelserne er fundet nærbilleder af begge de omtalte bjerge, pkt. 1882 og pkt. 1977. Denne artikels fotografier s. 138 og 140 viser disse billeder. Nu er der ikke megen tvivl om den rette navngivning tilbage. Ganske vist er pkt. 1882, som nu bærer navnet Grundtvigskirken, et højt og markant bjerg, men det ligner ikke sit forbillede, kirken på Bispebjerg. Det gør derimod pkt. 1977, og da kun tårnet var færdigbygget da ekspeditionen tog afsted forekommer navnet endnu mere naturligt. Pkt. 1977 er ganske klart det samme bjerg, som afbilledes i Thorsons bog, og som omtales som Øfjordens vartegn. Det bør nævnes, at nogle af

Geodætisk Instituts medarbejdere, som for nylig var i Scoresby Sund området, også er af den opfattelse, at det østlige af de to bjerge bedst fortjener navnet Grundtvigskirken, og at det Grønlandske Navnekontor overvejer at tage navnets placering op til ny vurdering.

Sagen omtalt i denne artikel er uden stor betydning, da lokaliteten ikke har været brugt i videnskabelig sammenhæng som typelokalitet for en geologisk formation eller som botanisk opsamlingssted, og den skal blot betragtes som en kuriositet.

Jeg vil gerne udtrykke en stor tak til H. W. Bjørn (Det Grønlandske Navnekontor) og Hauge Andersson (Geodætisk Instituts 2. afd.) for deres venlige hjælp i min forskning omkring Grundtvigskirkens placering. Niels Hald, Geologisk Museum, takkes for hjælp ved fremskaffelse af fotos fra Lauge Kochs flybilledsamling. Jeg takker også mine medarbejdere ved GGU: Jakob Lautrup og Jakob Fernqvist for fotografiske arbejder, Peter Dawes, Niels Henriksen og Stig Bak Jensen for nyttige kommentarer til manuskriptet, J. D. Friderichsen for sproglige rettelser og T. Buus-Pedersen for renskrivning af manuskript. Artiklen er publiceret med tilladelse fra GGU's direktør.

Litteratur:

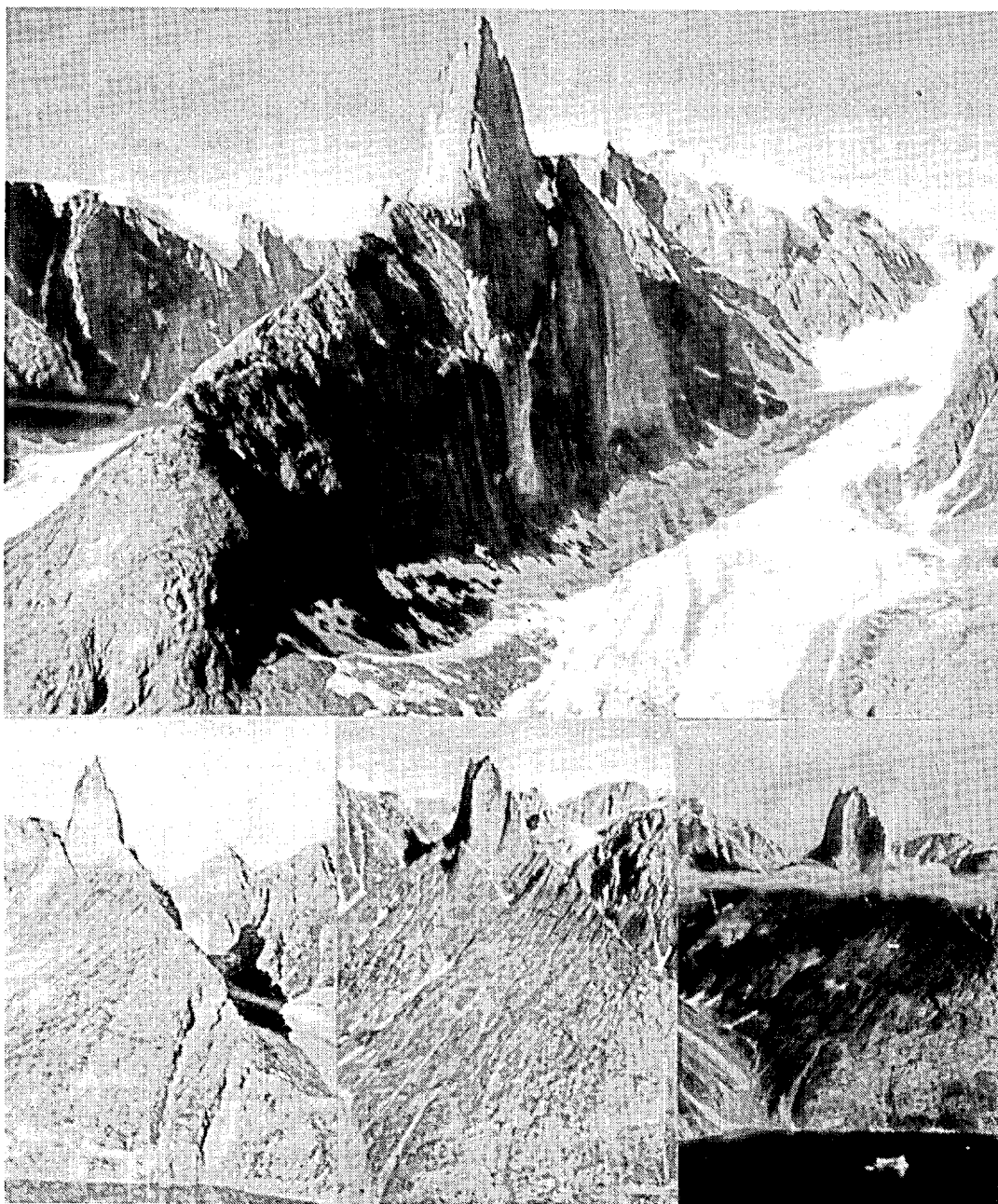
Geodætisk Institut (1931): Østgrønland mellem 70° og 77° n. br. 1:1000000. Geodætisk Institut, København.

Geodætisk Institut (1932): Østgrønland mellem 70° og 77° n. br. 1:1000000. Geodætisk Institut, København.

Geodætisk Institut (1972): 71 Ø. 2, Stauning Alper, 1:250000. Geodætisk Institut, København.

Lauge Koch (1955): Report on the expeditions to central East Greenland 1926–39 conducted by Lauge Koch. Meddelelser om Grønland 143 (2): 1–642.

Gustav Thorson (1937): Med Treårsekspeditionen til Christian X's Land. Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag, København: 1–281.

Billeder af pkt. 1977 fra lidt forskellige vinkler. Øverste billede og nederste i midten er fra Lauge Kochs flybilledsamling, Geologisk Museum. Nederste billede til højre er taget af forfatteren. Nederste billede til venstre er gengivet efter Thorson (1937, s. 64), som beskriver bjerget som »Grundtvigskirken«, Øsfjordens vartegn.